

elkaars beslissingen aangewezen, zij kunnen, wanneer wij voor het eerst kennis met hen maken, om zoo te zeggen *reeds niet meer terug*. De opmerking ligt voor de hand dat dit in de werkelijke menschenwereld zelden zoo is. Spanningen zijn zelden zoo intens en duren gewoonlijk korter; de mogelijkheden, de uitwegen zijn in de meeste gevallen talrijker, men kan veelal nog op „zien komen” spelen en bij bepaalde gevaren met een oplossing genoeg nemen, die, hoeveel verlies zij ook brengt, nog een beperkt maar wezenlijk geluk beteekent. Er volgt vanzelf uit, dat Racine's stukken ook om die redenden indruk kunnen maken tamelijk ver van de werkelijkheid verwijderd te zijn. Dat zijn ze inderdaad. Bedacht moet hier echter worden dat het verband nooit geheel wordt verbroken en vooral dat de afstand grooter schijnt, dan hij is. Racine kiest nl. zijn gevallen zóó dat de personen altijd geacht worden reeds een lange periode te hebben doorgemaakt, waarin hun moeilijkheden gegroeid zijn. Zij zitten in het nauw — maar vroeger hebben zij natuurlijk, evenals een ieder, de ruimte gekend. Anderzijds is betrekkelijke ruimte in de werkelijkheid inderdaad regel; toch komen immers ook daarin toestanden zonder uitweg maar al te veel voor. Er zijn er in Racine's oeuvre alleen veel meer, dan in het werkelijke leven. De collectie zijner werken is als het ware een collectie voorbeelden van impasses. Om die reden mag echter nog niet tot de algeheele onwezenlijkheid van die stukken worden besloten.

Met de gevoelens die hen beheerschen is iets dergelijks het geval. Ze worden hier gegeven in een graad van hevigheid en een staat van concentratie welke men geen van beide in het gewone leven vaak zal opmerken; niettemin zijn het geheel menschelijke gevoelens.

De meeste personages worden, als gezegd, bewogen door liefde. In het gemoed van Hermione, van Oreste e.a., huist een instinctieve liefde, zoo onweerstaanbaar voor henzelf, dat ze aan een ziekte gelijk is. Bij anderen, Monime, Hippolyte, Britannicus o.a., is het een teeder gevoel, op bewondering en sympathie gegrond. Phèdre wordt, behalve door haar eigen, individueele instinct, blijkbaar ook gedreven door een geërfde neiging. De liefde van Néron en van Mithridate is in hoofdzaak zinnelijk; bij Mithridate is het een echte oude-mannenliefde.

Merkwaardig zijn bij deze schildering der liefde twee bijzonderheden die niet bij alle schrijvers zulk een plaats zouden hebben ingenomen. De eerste is, dat er in het werk van Racine betrekkelijk dikwijls sprake is van incest, of van wat incest nabijkomt. Phèdre bemint den zoon van haar man, Xipharès en Pharnace de vrouw die door hun vader begeerd wordt, en Agrippine is er, in een der tooneelen van *Britannicus*, niet ver van, haar zoon Néron tot haar minnaar te willen maken. En de tweede is, dat minne-